

1969-1972

1969-1972

Wat in deze jaargangen vooral opvalt, is de toch wat stoffige uitstraling van *Kleio* in deze periode, in zowel vorm als inhoud. Met name inhoudelijk krijg je sterk de indruk dat het blad vooral werd gebruikt als een soort verantwoording van het werk van de VGN in de vorm van jaarverslagen en notulen. Maar daartussen zitten natuurlijk wel degelijk interessante artikelen verstopt. Een in het oog vallend artikel is bijvoorbeeld 'Enkele kanttekeningen bij het begrip "historisch besef"' van M.B. van der Hoeven. Het punt dat de auteur wil maken is het gegeven dat dit begrip alleen subjectief kan worden ingevuld. Interessanter is het feit dat dit begrip kennelijk toen al in de schijnwerpers stond en een lange aanloop nodig had voordat het werd opgenomen als kerndoel voor het geschiedenisonderwijs door de commissie-De Rooy. Daarnaast werd ik prettig verrast door J. Bisschops artikel 'Geschiedenis op de Pedagogische Akademie'. Ik heb namelijk lang gewerkt in het basisonderwijs en kreeg op de Pedagogische Akademie les van deze auteur. Pas door het lezen van dit artikel begrijp ik nu met terugwerkende kracht op welke wijze hij ons in die tijd historisch besef probeerde bij te brengen.

Hans Vermeer

1973-1977

1973-1977

In 1973 (*Kleio* 3) beschrijft redacteur C.M.H. Bosch de eisen waar 'het vaklokaal voor geschiedenis en staatsinrichting' aan moet voldoen. Een eisenpakket waar binnen de VGN flink over is gediscussieerd. Met een minimumoppervlakte van 67 m² moet dat even groot zijn als het aardrijkskundelokaal. Er is dan plek voor 32 leerlingen ('in verband met de zeer uiteenlopende leeftijd en lichaamslengte der leerlingen') voor een schoolbord, kaartenrails, projectiescherm, projectietafel en rolgordijnen. En reële noodzaak, zo blijkt later dat jaar (*Kleio* 6) want in een enquête onder mavodocenten geschiedenis blijkt een flinke meerderheid van zestig procent geen vaklokaal geschiedenis te hebben. In hetzelfde nummer beschrijft historicus dr. P.F.M. Fontaine de doelstellingen van het geschiedenisonderwijs. Hij signaleert dat de leerling in Nederland 'gereserveerder tegenover het geschiedenisonderwijs staat dan vroeger'. De houding van de leerling is veranderd, zo stelt Fontaine. De leerling wil tegenwoordig meepraten, 'en het zou kunnen dat de in zwang zijnde "epische methode" bij het geschiedenisonderricht hem afstoot.' Ter verdediging klimt Fontaine in *Kleio* 5 opnieuw in de pen door de taxonomie van Bloom toe te passen op het vak geschiedenis. Ook opmerkelijk, in de jaren zeventig wordt veel lesmateriaal in *Kleio* als bijlage toegevoegd. Zo staat *Kleio* 3 uit 1976 vol met historische afbeeldingen en tabellen.

Bart den Uyl

1978-1982

Een steeds terugkerende discussie in *Kleio* gaat over het centraal schriftelijk eindexamen. In 1971 werd de commissie Eindexamenexperimenten Geschiedenis en Staatsinrichting (CEGES) geïnstalleerd. Deze moest nagaan of een dergelijk examen haalbaar was. De meningen verschillen bijvoorbeeld over het nut van het centrale karakter: 'Naast het schoolonderzoek zoekt men naar een bepaalde vorm van externe controle' (*Kleio* 9, 1978). Daarnaast wordt het verschil tussen het havo- en vwo-examen ter discussie gesteld. 'Het probleem is niet dat de CEGES er niet in is geslaagd opgaven te maken die bij de verschillende niveaus van onderwijs passen, het probleem is, dat we niet weten wat die niveaus precies zijn' (*Kleio* 11, 1978). In 1980 laat de VGN weten het niet aanvaardbaar te vinden dat de openbare scholen verplicht met het centraal examen moeten werken, terwijl de bijzondere scholen ook voor eigen opgaven mogen kiezen. In een *Kleio* uit 1978 wordt aandacht besteed aan het gebruik van een tv-uitzending in de les. Veel voorkomende fouten van de kant van de leraar worden op een rijtje gezet, zoals: door de klas lopen en toelichtingen geven tijdens de uitzending. De leukste tip gaat echter over storend bezoek van de conciërge. 'Men bezinne zich vooraf op maatregelen om bezoek te voorkomen' (*Kleio* 10, 1978). In 1979 en in de vroege jaren tachtig is er ook aandacht voor de slechte werkgelegenheid voor geschiedenisleraren. Dit merkt de VGN door een teruglopend ledenaantal en aan brieven waarin om vermindering van contributie gevraagd wordt.

Lisa Oskamp

1978-1982

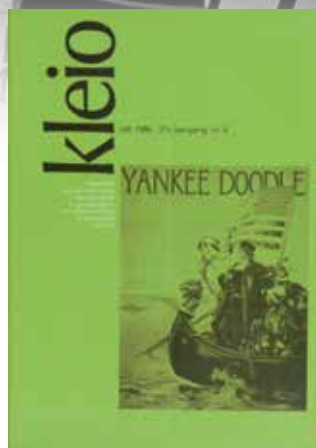
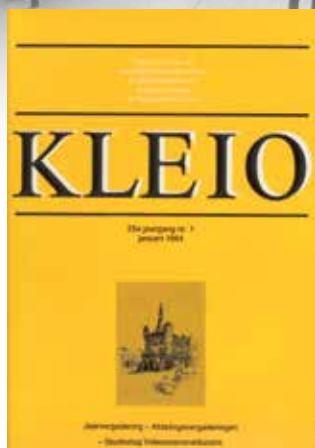

1983-1987

1983-1987

Historicus Marc Jansen pakt met de titel 'Alva tegen de Partizanen' direct de aandacht in zijn artikel in *Kleio* 1 (1983). Jansen geeft een glimp van het geschiedenisonderwijs achter de Muur en hij onderwijst ons over een episode uit Sovjetleerboeken over de Nederlandse Opstand. De Tachtigjarige Oorlog staat hierin bekend als de Nederlandse burgerlijke revolutie; hoe de volksmassa's het opnemen tegen de uitbuiting van de Spaanse overheersing. Het hoofdstuk omtrent de revolutie leert ons veel over de historische context van 1983. Het geeft een klassiek beeld van de Opstand in combinatie met een communistisch geschiedbeeld, aldus Jansen. Het is 66 jaar na de Russische revolutionaire omwenteling en de Koude Oorlog is weer in onrustig vaarwater terechtgekomen. De nadruk in het marxistische beeld van de Opstand ligt op de verhoudingen tussen goed en kwaad, waarbij moed en heroïsme van het volk (de 'water-partizanen' inclusief) naar voren treedt tegen de wreedheid, het verraad en uitbuiting van de Spanjaarden, de adel en de bourgeoisie. Het individu Willem van Oranje komt er overigens bekaaid vanaf in dit hoofdstuk; hij speelt de Sovjethistoriografische klassieke rol van de *soglasjatel*: iemand die het onverzoebare probeert te verzoenen. Oranje is ook niet hetzelfde als Rood. Eveneens intrigerend.

Daan van Leeuwen

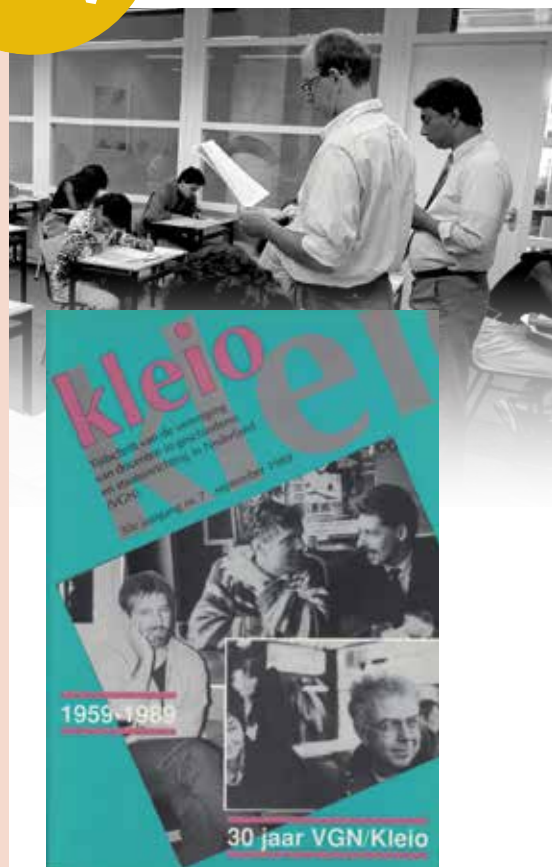
1988-1992

Van mijn eindexamens herinner ik mij vooral de hitte in de aula en gymzalen en het bruine canvas dat daar was uitgerold om geluidshinder tegen te gaan. Ik struikelde erover toen ik de zaal verliet. In de ringvaart naast de school was er een kano-estafette waarbij de wedstrijdleiding voortdurend rugnummers en tussentijden doorgaf via de geluidsinstallatie. Dat ik tot de eerste lichting behoorde die in 1993 bij geschiedenis examens 'nieuwe stijl' deed, was mij niet bekend. We hadden Duitsland 1871-1945 (!) en Nederland 1948-1973 behandeld. De officiële titel van dat tweede thema ademt de nieuwe opzet uit die tijd: 'Nederland naar een modern-industriële samenleving, economische, sociale en culturele verandering in Nederland, 1948-1973.'

In 1990 was de Werkgroep Implementatie Examen Geschiedenis en Staatsinrichting (WIEG) aan de slag gegaan met een uitwerking van de ideeën van de eerdere commissie Herziening Eindexamen Geschiedenis en Staatsinrichting (1984). Examenkandidaten zouden twee beknopte thema's bestuderen die aansloten bij hedendaagse, relevante vraagstukken. Daarop konden zij hun kundigheid in historisch denken en redeneren toepassen met behulp van de aangeleerde structuurbegrippen en vaardigheden. In combinatie met de schoolexamens moest er een evenwichtige verdeling van Nederlandse, Europese en mondiale thema's worden behandeld. Als leraar kon je uit vijftien themavelden kiezen en nog eens uit zes op het gebied van staatsinrichting. Saillant detail is dat de WIEG met deze opzet een deel van de opdracht van OCW niet vervulde: het ontwikkelen van een centraal eindexamen waarin 'de hele geschiedenis' aan bod zou komen. Ik slaagde dat jaar met een cijfer net onder de acht voor geschiedenis.

Daan Schuijt

1988-1992

1993-1997

1993-1997

Historische vaardigheden werden, na het WIEG-rapport, in 1994 officieel ingevoerd in het geschiedenis-onderwijs, en *Kleio* bemoeide zich daar actief mee. In de *Kleio's* van 1993 wordt vooruitgelopen op het nieuwe examen: in de nummers 4, 9 en 10 zijn katernen met bronnen over de Koude Oorlog, de Bondsrepubliek en de Conferentie van München opgenomen, in nummer 7 een advertentie voor een 'Kleio-didactica-pakket'. Arie Wilschut verschaft in deze jaargang drie artikelen lang toelichting op de structuurbegrippen. Opdrachten met bronnen zijn nog niet erg vaardig: die moeten vooral worden 'geplaatst'. In 1996 draaide de basisvorming twee jaar; *Kleio* bespreekt de verplichte basiskennis en de nieuwe lesmethodes. Ook het spook van de tweede fase doemt op: de gehele jaargang 1997 ademt zorg over de vakinhoud en de voorgenomen vakkenintegratie.

Nieuw zijn het gebruik van internet (stap-voor-staphandleidingen voor digibete docenten), regionale geschiedenis, eigen onderzoek door leerlingen (maar steeds met gegeven bronnen), bezoeken aan het Archeon, een islamitisch perspectief op de middeleeuwen, buiten-Europese geschiedenis, aandacht voor migratie; alles nog aarzelend. Wat is echt veranderd? *Kleio* plaatste lange, polemische discussies, hele stofomschrijvingen met gedetailleerde reacties, vakinhoudelijke artikelen van tien pagina's of meer en leek behoorlijk activistisch met oproepen aan docenten om hun ervaringen met de nieuwe verplichtingen te delen.

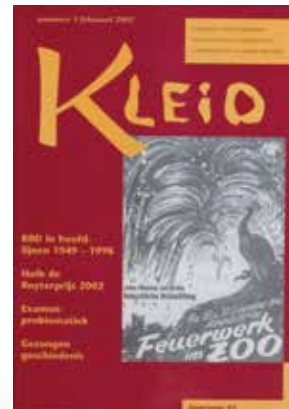
Nicole van der Steen

1998-2002

Zo rond de millenniumwisseling maakte het rapport van de commissie-De Rooy (*Verleden, heden, toekomst*) de tongen los, ook in *Kleio*. De naamgever van het rapport, Piet de Rooy, kreeg de kans om in het eerste nummer van 2001 de belangrijkste aanbevelingen van de commissie toe te lichten. De Rooy noemt het begrip 'canon' wel, maar ziet niets in het uit het hoofd leren van een set feiten. De commissie is voorts van mening dat geschiedenis vooral een doe-vak is en docenten niet bang hoeven te zijn voor overladenheid. Het programma met de tien tijdvakken is 'doenlijk', aldus De Rooy. Met trots presenteert De Rooy *historisch besef* als onderwijsdoel. Dat besef wordt volgens hem gekarakteriseerd door 'de complexe relatie tussen [de] interpretatie van het verleden aan de ene kant en de perceptie van de werkelijkheid in het heden en de toekomstverwachtingen aan de andere kant'. Het uiteindelijke doel van geschiedenisonderwijs is dat leerlingen leren dat het heden 'het resultaat is van het verleden'. Geschiedenis is een vak dat leerlingen 'in staat moet stellen op meer verantwoorde wijze (dan zonder dit vak) het heden te interpreteren'. Belangrijk is daarbij wel dat er een nieuw geschiedenisexamen komt waarbij het niet 'alleen maar moet gaan om de reproductie van geleerde "kennis"".

Matthijs Wieldraaijer

1998-2002

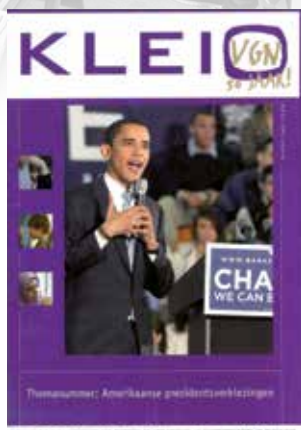
2003-2007

2003-2007

Vooraf in het begin van de periode 2002-2007 is het nog maar de vraag hoe en hoeveel het vak geschiedenis aan bod komt in de bovenbouw. In januari van 2003 wordt in het redactioneel commentaar hiervoor de minister van Onderwijs, Maria van der Hoeven, aangehaald. Zij wil dat in 2005 het vak geschiedenis uit de tweede fase havo/vwo geschrapt wordt en dat het in de maatschappijprofielen een keuzevak zal zijn. In het septembernummer van 2004 schetsen Lieke Meijns en Theo van Zon, als reactie op de nieuwe kerndoelen zoals ontworpen door de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming, de mogelijke ontwikkelingen van de vakken aardrijkskunde en geschiedenis in de onderbouw. De mogelijkheid bestaat dat beide vakken volledig op de schop gaan. Tegelijkertijd trok in deze periode de maatschappij juist aan de alarmbel; het gebrek aan historisch besef bij de Nederlandse jeugd was bijna niet meer te overzien! Om dit probleem op te lossen werd een historische canon noodzakelijk geacht. In het novembernummer van hetzelfde jaar wordt de problematiek van deze canons onder de loep genomen. En in het eerste nummer van 2005 wordt in het verslag van de presentatie van het boek *Geschiedenisdidactic* duidelijk dat de ontwikkelde canon niet bij iedereen warm is ontvangen onder de titel 'Katten op de canon'.

Quinten Koster

2008-2012

In de periode van 2008 tot en met 2012 is er één onderwerp wat een rode draad vormt door deze jaren, namelijk de grondige herziening van het centraal examen. De verandering van een examen met twee onderwerpen naar een examen gebaseerd op oriëntatiekennis over de tien tijdvakken komt in heel veel afleveringen van *Kleio* terug. In 2008 is er een artikel dat wijst op 'jagen door de stof' en in een tegenartikel wijst een docent van een pilotschool op de vele voordelen die deze herziening zou hebben. Het blijkt een eerste aanzet van een strijd tussen voorstanders en tegenstanders van deze wetswijziging. Voor- en tegenstanders buitelen in artikelen over elkaar heen in die jaren. Voorstanders zijn vooral te vinden onder de vakdidactici en de docenten van de pilotscholen, tegenstanders worden vooral gevonden in de hoek van de docenten die op niet-pilotscholen werken. Misschien telt in deze kwestie wel 'onbekend maakt onbemind'? Uiteindelijk wordt er, zeer Nederlands, 'gepolderd'; het oorspronkelijke plan wordt aangepast. Op het examen komt niet alleen oriëntatiekennis over tien tijdvakken, maar ook diepere kennis over historische contexten. Misschien mag je wel concluderen dat de tegenstanders uiteindelijk een beetje winnaars zijn van deze 'strijd'. Want 'slechts' 25 procent gaat over echte oriëntatiekennis in het centraal examen, de andere 75 procent is eigenlijk een verkapte vorm van het oude examen met de twee onderwerpen.

Saskia Groot

2008-2012

2013-2018

2013-2018

De onrust over het nieuwe examen havo/vwo blijft aanhouden. In 2015 wordt voor het eerst het examen nieuwe stijl gehouden, met daarin de historische contexten en de kenmerkende aspecten. Veel gemopper in de kolommen dat jaar. Er wordt ook al vooruit gewezen naar het overheidsinitiatief om het onderwijs te hervormen met het 'Onderwijs 2032'-project. Hoe dat is afgelopen weet u vast nog wel, met de commissie-Schnabel en haar plannen voor de integratie van vakken. De VGN heeft haar mondje geroerd in dit verhaal, dat uiteindelijk met een sissertje lijkt af te lopen.

In deze jaargangen valt verder op dat er aandacht komt voor wereldgeschiedenis. In mooie artikelen en een prachtig themanummer over migratie wordt de geschiedenis vanuit een ander perspectief belicht. Ook wordt er over de grens gekeken naar geschiedenisonderwijs in andere landen. Met name de Engelsen kunnen op veel belangstelling rekenen.

Een erg leuk voorbeeld van historische sensatie is de vondst van een koffer vol brieven uit de Tweede Wereldoorlog op de zolder van een *Kleio*-redacteur, waarover een mooi artikel volgde. En dan waren er ook nog de Olympische Spelen in Londen en Piketty en andere actuele gebeurtenissen die hun weg vonden naar *Kleio*. Het is de moeite waard om eens terug te bladeren of in het online archief te kijken! Ga daarvoor naar www.vgnkleio.nl. Klik op *Kleio* en ga naar 'Vorige nummers'. Klik op 'Online Kleio-archief'.

Annemiek de Groot

